

MATS NYLUND

Aika ja uutisvälitys

Artikkelissa tarkastellaan länsimaisen aikakäsityksen ja joukkoviestinnän, ennen kaikkea uutisvälityksen, suhdetta. Aika on tunnetusti keskeinen kilpailukeino uutismarkkinoilla. Artikkelissa esitetään, että uutisvälityksessä tapahtuva ajan ja muutoksen painottaminen heijastuu uutisten välittämään todellisuudenkuvaan ja sitä kautta nykyihmisen tapaan ymmärtää aikaa.

■ Ihmiskunnan historia hahmotetaan usein veristen vallankumousten, poliittisten valtataisteluiden ja suurten valloitusretkien kautta. Ruotsalaisen historioitsijan Peter Englundin esseekokoelma *Förflytenhetens landskap* vakuuttaa lukijansa kuitenkin siitä, että arkipäivän pienet ja usein huomaamatta jääneet muutokset ovat muuttaneet ihmisen käsitystä elämästä vähintään yhtä paljon kuin hallitsijoiden suurteot.

Ehkäpä tärkein asia mitä historia voi lukijalleen opettaa on, että monet niistä asioista, joita nykyisin pidämme itsestäänselvyyksinä ja erottamattomana osana ihmisluontoa, ovatkin ihmisen omia luomuksia, enemmän tai vähemmän tarpeellisia tuotteita. Ajan saatossa ne on saatettu, hyvällä tai pahalla, ensin laajempaan tietoisuuteen ja myöhemmin käyttäytymisen ohjenuoraksi.

Nykyinen aikakäsitys ja joukkotiedotusvälineiden uutiset ovat esimerkkejä asioista, jotka usein esitellään korvaamattomina osina nykyelämää. Lähemmässä tarkastelussa ne osoittautuvat kuitenkin tuotteiksi, joiden olemassaolo perustuu jonkun tietyn ihmisryhmän historiaan sidottuihin tarpeisiin ja pyrkimyksiin.

Länsimainen yhteiskunta on ajan, uutisten ja muun joukkoviestinnän läpituonema. Koskaan aikaisemmin ihminen ei ole ollut ajasta yhtä riippuvainen kuin nyt, eikä koskaan aikaisemmin uutisilla ole ollut samanlaista painoarvoa. Tässä artikkelissa pohditaan näiden seikkojen välistä yhteyttä.

Kohti lineaarista standardiaikaa

Peter Englundin (1991, 140- 141) mielestä 1670- luvulla käyttöön otettu kellon minuutiviisari heijastaa modernin aikakäsityksen esiinmarssia, mekaanisen ajan hiljaista vallankumousta, joka peruuttamattomasti muutti ihmisen käsitystä itsestään ja elämästä. Siihen saakka aika oli ollut yhtä kuin luonnon kiertokulku ja vuodenaajan vaihtelut, jotka toistuivat yhä uudelleen ja uudelleen. Tällaisessa syklisen ajan maailmassa ei ollut historiallista kehityskaarta, vaan menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus sulivat yhteen muodostaen yhden suuren kokonaisuuden. Ihmiselämän rytmi oli verkkainen ja mu-

kautuva, eikä kukaan kyennyt liikkuman purjelaivaa tai hevosen juoksua nopeammin.

Ihminen hahmotti aikaa luonnossa esiintyvän toistuvuuden avulla, ja tämä vuorottelu säati samalla kaikkea ihmiselämää. Tietyt vuoden ajat vaativat tiettyjä toimenpiteitä: kylvöä, kyntöä, varastojen keräämistä jne. Elämä oli toistojen sarja. Se oli sopeutumista luonnon määräämään jaksoittaisuuteen, jolloin tärkeitä olivat tekemiset, ei niiden viemä aika tai ajoittuminen kellon tarkkuudella. Tehtävät oli luonnollisesti suoritettava ajallaan, silloin kun aika oli niille kypsä, mutta tämän ajan määräsi luonnon oma kiertokulku, ei mikään kellonaika. (Julkunen 1989, s. 11)

Tällaista aikakäsitystä ihminen on seurannut lähes koko olemassaolonsa ajan. Irtaantuminen luonnon säätämästä ajasta tapahtui hitaasti ja vaihteittain. Mekaanisen kellon keksiminen tapahtui oletettavasti 1200-luvun lopussa (Pohjanen 1993), minuuttiviisarin käyttö laajeni neljäsataa vuotta myöhemmin, samoihin aikoihin kun ihminen ryhtyi taskukellon yleistyessä kantamaan aikaa mukanaan (Englund 1991, s. 140).

Kuka tarkkaa ja luonnosta riippumatonta aikaa sitten tarvitsi? Eräiden mukaan sitä tarvitsivat ennen kaikkea keskiaikaisten luostareiden munkit. Toisin kuin esimerkiksi islaminuskonnossa, kristinuskon sanansaattajat vaativat rukouksia aamunkoitteen ja auringonlaskun lisäksi myös päivän kolmannella, kuudennella ja yhdeksännellä tunnilla. Tämä asetti luonnollisesti ajanlaskulle omat vaatimuksensa. Toiset taas uskovat, että mekaaninen ajanlasku syntyi keskiaikaisissa kaupungeissa, joiden muurien sisäpuolelle ihmisen oli mahdollista etäännyä luonnosta ja sen vaatimuksista. (Englund 1991, 141, ks. myös Pohjanen 1992, 119-120)

Vilkastuessaan kaupunkielämä edellytti yhteistä aikaa ja tarkkoja aikatauluja — esimerkiksi työaikojen sekä liikkeiden ja virastojen aukioloaikojen vuoksi (Pohjanen 1992, 124-126). Ajan myötä aika ja arkielämä pilkottiin yhä pienempiin palasiin. Syklinen aika muuttui lineaariseksi, aika muuttui viivaksi, joka ulottui menneisyydestä tulevaan. Nykyisyys muuttui katoavaksi silmänräpäykseksi, joka alituisesti ja vääjäämättä valuu luotamme.

Ajan muuttuminen lineaariseksi merkitsi aikakäsitteen ensimmäistä vallankumousta. Toinen vallankumous tapahtui muutama sata vuotta myöhemmin, kun höyrykone, kellon ohella uuden ajan merkittävin tekninen keksintö, mahdollisti lisääntyvän kaupunkien välisen liikenteen.

1800-luvun loppupuolelle saakka kaupungit elivät oman paikallisaikansa mukaan. Kirkon tornikello, tai joskus pormestarin taskunauris, ajastettiin auringon liikkeen mukaan, ja tätä aikaa seurattiin. Maaseutu puolestaan seurasi jonkun läheisen kaupungin aikaa, mikäli ylipäättään seurasi. (Markkanen 1989, 170)

Kaupunkien ajat erosivat siten sitä enemmän, mitä kauempana ne toisistaan sijaitsivat. Aurinko nousee esimerkiksi Länsi-Englannissa noin 20 minuuttia myöhemmin kuin Lontoossa, mikä merkitsi, että kun Lontoon kirkonkellot löivät kaksitoista, jos-sain Bristolin lähistöllä kello oli vasta 11.40 (Pohjanen 1993).

Erityisen suuria pulmia paikallisaikojen vaihtelu aiheutti junaliikenteelle. Esimerkiksi Yhdysvalloissa rautatieyhtiöt käyttivät aikatauluissaan yhdessä vaiheessa peräti 58 eri paikallisaikaa, jotka perustuivat suurimpien kaupunkien paikallisaikoihin (Carey 1988, 218). Niinpä kun vuoden 1884 kansainvälisessä aikakokouksessa päätettiin maailmanlaajuisten aikavyöhykkeiden käyttöönotosta, se tapahtui suurelta osin rauta-

tieyhtiöiden vaatimuksesta. Maailma jaettiin 24 vyöhykkeeseen ja Greenwichin aika otettiin standardiajaksi. (Markkanen 1989, 170)

Nykyisin lähes täysin luonnosta riippumattomasta standardiajasta on tullut osa länsimaisen ihmisen maailmakuvaa. Kukaan ei enää, Peter Englundia lainaten (1991, 148), piittaa luonnon ajasta, koska abstrakti kellonaika ei päästä meitä otteestaan. Aika kulkee mukanaamme jatkuvana muistutuksena ja moitteena.

Nopeammin ja useammin

Kuten Kangasharju (1995, 1) toteaa, aikaa on viestinnän alueella tutkittu perin niukasti. Ferguson (1990, 163- 164) onkin sattuvasti huomauttanut, että viestintätutkimuksen yhdestä keskeisimmistä lauseesta, Lasswellin lauseesta ”kuka sanoo mitä kenellä mitä kanavaa käyttäen ja millä vaikutuksella” puuttuu milloin ja missä. Lauseessa sivutetaan toisin sanoen ajan ja tilan merkitys.

Ajan merkityksen ymmärsi muita aiemmin kanadalainen taloushistorioitsija Harold Innis (1950, 1951, 1952), joka vertasi eri aikakausien ja yhteisöjen viestimiä — savitauluista ja papyruksesta sanomalehtiin ja radioon. Innis näki viestinnän ennen kaikkea vallan välineenä. Nopeampi viestintä merkitsi hänen mukaansa lisää valtaa. Samalla Innis kuitenkin painotti myös viestintäteknikan laajempia vaikutuksia koko yhteiskuntaan ja suhtautumiseen aikaan ja historiaan.

Jos viestinnän kehityskaarta pitäisi kuvata yhdellä sanalla, sana voisi olla *nopeammin*. Algerin (1989, 1) antama esimerkki havainnollistaa asiaa: Kun Yhdysvallat julistautui itsenäiseksi 4. heinäkuuta 1776, kesti 29 päivää ennen kuin tieto siitä saatiin kuljetettua Philadelphiasta Charlestoniin. Kun presidentti Ronald Reagania ammuttiin 1981, kesti neljä minuuttia ennen kuin uutinen kerrottiin valtakunnallisessa TV-verkossa.

Tämän kehityksen vedenjakajana voidaan pitää lennättimen keksimistä. Lennätin erotti viestinnän ja kuljetuksen ensimmäistä kertaa toisistaan, ja vaikutti siten siihen vuosisadan vaihteessa tapahtuneeseen länsimaisen aika- ja tilakäsityksen murrokseen, jota Kern (1983) on kuvaillut. Lennätin oli alkua kehitykselle, jonka tähänastinen kulminaatio on kylmän sodan varustelukierteessä kehitetty digitaalteknikan, satelliittien ja optisen kuidun yhdistäminen.

Viestinnän nopeutuminen mahdollisti, yhdessä järjestelmällisen uutishankinnan kanssa, yhä useammin tapahtuvan uutisvälityksen. Joukkoviestintä ei laajentunut vain tilassa, vaan myös ajassa.

Ensimmäisten sanomalehtien ilmestyminen oli satunnaista. Uutiset olivat uutisia silloin, kun joku niistä kertoi. Ulkomaan uutiset olivat usein peräisin matkailijoilta, jotka palattuaan kertoivat kokemuksistaan ulkomailla.

1600- luvulla alkoivat ilmestyä ensimmäiset säännölliset lehdet. Kun lehtikeisari Randolph Hearst 1880- luvulla ryhtyi julkaisemaan New York Sunday World- lehteä, sanomalehdistö oli vallannut viimeisen vapaan viikonpäivän. Hearstin sunnuntailehti merkitsi samalla kaupallisuuden tunkeutumista ensimmäistä kertaa aiemmin työstä ja kaupanteosta rauhoitettuun aikaan, pyhäpäiviin. (Carey 1988, 88)

Kun lehdistö oli valloittanut päivät, radio ja televisio jatkoivat yön valloitusta. Ca-

rey (mt., 228) mainitsee, että Bostonissa ei vuoteen 1954 saakka ollut ainoatakaan kaupallista radioasemaa, joka olisi lähettänyt ohjelmaa öisin. Nykyisin puolet kaupungin radioasemista toimivat ympäri vuorokauden.

Suomessa on puolestaan kanavaudistuksen jälkeen nähty, miten television ohjelmatarjonta on hivuttautunut kohti yötä. Myöhäisillat tarjoavat ohjelmille aikaympäristön, jossa julkinen valvonta on merkittävästi vähäisempää kuin päivällä. Ilta ja yö kelpaa hyvin ohjelmille, joiden lähettäminen päivällä olisi mahdotonta (esim. porno ja väkivalta). Ohjelmatarjonta alkaa yhä aiemmin aamulla ja myös iltpäivät ovat täyttyneet TV- ohjelmista.

Aika erilaisuuden luojana

Usein kun arvostellaan television levittäytymistä ihmisten arkipäivään, kritiikin kohteena on erityisesti viihdeteollisuus. Viihteen kasvu löytää kuitenkin veroisensa, kun tarkastelun kohteeksi otetaan uutiset. Kun seuraa nykyistä television uutistulvaa, ja esimerkiksi keskustelua koko maan kattavasta mainosrahoitteista radiokanavasta, on vaikea uskoa, että vielä 1980- luvun alkupuolella poliitikot kiistelivät vakavissaan siitä, pitäisikö MTV:lle sallia omat uutislähetykset. Nyt saamme uutisia radiosta tunnin välein ympäri vuorokauden, eikä television uutistarjonta jää paljoakaan jälkeen.

Harvalla tuotannonalalla ajalla on niin keskeinen asema kuin uutisteollisuudessa. Itse asiassa koko uutisen olemassaolo on riippuvainen ajasta. Karl Bücher määritteli uutisen jo vuosisadan alussa tuotteeksi, jolla on arvoa vain silloin kuin se on uusi (Rantanen 1995). Aika on tunnetusti myös yksi keskeisimmistä kriteereistä uutisia valittaessa. Mitä lähempänä uutinen ajallisesti sijaitsee, sitä suurempi sen uutisarvo. Mutta miksi näin on? Mikä tekee ajasta poikkeuksellisen tärkeän juuri uutisen kohdalla?

Uutinen eroaa muista kertakäyttötuotteista siinä mielessä, että sen voi myydä samassa muodossa vain kerran. Jos ostaa tietyn valmistajan pahvilautasia, voi silti seuraavaksi ostaa jonkun toisen valmistajan täysin samanlaisia lautasia. Jos sitä vastoin ostaa tietyn valmistajan uutisia, ei ole järkeä ostaa samanlaisia uutisia toista kertaa. Uutisalalla tuotteen erilaisuuden merkitys siis korostuu. Journalistiikan ammattillistuminen ja objektiivisuuden korostaminen on kuitenkin yhtenäistänyt uutiskriteerejä ja siten lisännyt uutisten samankaltaisuutta. Koska uutiskriteerit ovat samanlaiset ajan merkitys erilaisuuden luojana painottuu.

Kun esimerkiksi Suomen Tietotoimiston toimintatavoitteena on nopeus, luotettavuus ja tasapuolisuus, kysymys ei siis suinkaan ole mistään omaleimaisesta tavoitteesta. Päin vastoin nopeutta ja luotettavuutta korostetaan medioissa niin paljon, että unohduksiin näyttää jäävän käsitteiden perustavaa laatua oleva ristiriitaisuus: Mitä nopeammin (eli vähemmän) käsitelty uutinen, sitä heikompi luotettavuus.

Televisioutisten ajan hahmotus

Jos päivälehdistö pilkkoi todellisuuden päivän mittaisiksi paloiksi, kuten Inns asian näki, radio ja televisio ovat pätkineet päivät vieläkin pienempiin aikajaksoihin, tunteihin

ja minuutteihin. Tähän kehitykseen 1980- luku toi merkittäviä käännteitä. Vuonna 1980 amerikkalainen CNN ryhtyi ensimmäisenä TV- kanavana lähettää uutisia kellon ympäri. Samaan aikaan Länsi- Euroopassa siirryttiin säädelystä televisiotoiminnasta kohti vapaampaa kilpailua. Tämä lisäsi tietysti uutistarjontaa entisestään. Mitchell Stephensin (1988, 290) arvio siitä, että nykyajan ihminen saa puolessa tunnissa enemmän uutisia yhteisönsä ulkopuolelta kuin hänen esi- isänsä saivat vuodessa tuntuakin nykyisin jopa turhan varovaiselta.

1970- luvun loppupuolelle saakka television uutisvälitys Länsi- Euroopan maissa oli yleensä monopolisoitunutta, eli siitä vastasi yksi, julkisen palvelun periaatteella toimiva yhtiö. Kun kilpailua vapautettiin, uutisista tuli oiva keino hankkia lisää katsojia ja saada heidät, kuten sanonta kuuluu, pysymään kanavalla. Uutisilla oli myös muita tehtäviä: uudet kaupalliset yhtiöt hakivat niiden avulla uskottavuutta, vanhoille viihteellistyneille yhtiöille ne olivat keino osoittaa, että tehtäviä, joita public service - yhtiöltä edellytettiin yhä hoidettiin. (Hjarvard 1992, 25)

Monopolitilanteessa uutistarjonnasta erottui selvä pääuutislähetys, joka useimmissa Länsi- Euroopan maissa lähetettiin suunnilleen samaan aikaan, noin kello 20. Nämä iltauutiset toimivat Raija Julkusen (1989, 18) mukaan joukkoviestinnän määrittämän päiväjärjestyksen huipentumana. ”Niiden ulkopuolella jääminen antaa saman epämiellyttävän tunteen kuin kellon pysähtyminen. On jäänyt intersubjektiviisen elämismailman ulkopuolelle, eikä voi olla varma siitä, onko valtakunnassa kaikki hyvin”.

Kun kilpailua vapautettiin, uutislähetysten määrä lisääntyi, eikä päälähetys enää poikennut muista uutisista. Hjarvardin (1992, 25) mukaan tämä sai merkittäviä seuraamuksia uutisten tapaan käsitellä aikaa ja todellisuutta.

Pääuutislähetys oli toiminut eräänlaisena yhteenvetona päivän tapahtumista. Se oli hetki, jolloin päivän tärkeimmät poliittiset ja sosiaaliset tapahtumat kiedottiin yhteen ja jonka jälkeen päivä julistettiin päättyneeksi. Tapahtumat lähetysten jälkeen saivat odottaa huomista. Keskeinen elementti päälähetysten kerronnassa oli siis päätökseen saattamisen vaikutelma, jolloin tapahtumat käsiteltiin itse tapahtumien jälkeen.

Lisääntynyt uutistarjonta ja selkeän päälähetysten puuttuminen on merkinnyt, ettei tapahtumien virta enää keskity eikä pääty kello 20:n lähetykseen. Uutistarjonnan tiheys on tehnyt yhteenvetot lähetysten välisistä tapahtumista epämiellekkääksi. Yhteenvetojen sijasta uutisista tehdäänkin toinen toistaan seuraavia ajankohtaistettuja update- versioita, joissa uudet tapahtumat lisäillään edellisten päälle kerros kerrokselta.

Tapahtumat tuodaan ajallisesti lähemmäs, ja näytetään ikään kuin lähemmältä etäisyydeltä, ehkä jopa tarkemmin, mutta samalla irtileikattuina kokonaisuuksista ja ilman laajempaa perspektiiviä. Ilman yhteenvetoja uutisista tulee sulkeutuneempia. Ihmisten, jotka päivittäin eivät uutisia seuraa, on entistä vaikeampi päästä selville mistä on kysymys, kun uutisten seuraaminen vaatisi aina taustaksi edellisen lähetysten.

Aika välittömyyden luojana

Uutisten tuottaminen voidaan ajallisesti jakaa kolmeen vaiheeseen. Tekeminen, välittäminen ja vastaanottaminen. Sanomalehdissä vaiheet pysyvät ajallisesti kiinteästi

erillään. Lehtimies kerää aineistoa, kirjoittaa jutun, jonka lehden lukija saa eteensä seuraavana päivänä. Televisiossa kaksi viimeiseksi mainittua vaihetta sulautuvat yhteen: Lähetys ja sen vastaanottaminen tapahtuvat samanaikaisesti, mikä luo televisiolle eräänlaisen sisäänrakennetun välittömyys- efektin.

Suorassa lähetyksessä uutistuotannon kaikki vaiheet, tekeminen, välittäminen ja vastaanotto, on samanaikaistettu. Katselijoista tulee tapahtumien silminnäkijöitä juuri sillä hetkellä, kun ne tapahtuvat. Samanaikainen kokemus tekee heistä ajallisesti läsnäolevia, eräänlaisia aikalaistovereita saman kokemuksen samanaikaisesti kokevien ihmisten kanssa (Johansen 1992, 35). Suora lähetys luo toisin sanoen illuusion välittömästä läsnäolosta tilanteessa, jossa välittömyyttä ei ole (koska viestintä tapahtuu välineen kautta). Tilallisen läsnäolon puuttuminen korvataan ajallisella läsnäololla.

Suora lähetys nostaa esiin television erityispiirteet, eli mahdollisuuden samanaikaiseen raportointiin kuvien ja äänen välityksellä. Sanomalehdet eivät pysty samanaikaisuuteen, joten heidän ainoaksi vaihtoehdoksi jää luoda kuvitelma siitä. Niinpä televisioaikakauden sanomalehtikirjoittelua leimaakin preesensmuotojen suuri osuus suhteessa menneisyyteen viittaaviin aikamuotoihin. "Se mitä tapahtuu, tapahtuu juuri nyt, vaikkapa sitten vain tekstissä". (Ekecrantz 1994, 17)

Monissa journalismin oppikirjoissa kehoitetaan preesensmuotojen käyttöön, jotta teksteistä tulisi "iskevämpiä" ja dynaamisempia". Valinta nykyisyyteen ja menneisyyteen viittaavan aikamuodon välillä on kuitenkin harvoin pelkkä tyyli ratkaisu, vaan usein koko sanoman merkityksen muuttamista, kuten Geis (1987, 145) on huomauttanut.

Uutiset ja ajan kulku

Eräs nykyajan suurimmista ristiriitaisuuksista on lisääntyvä kiire, eli ihmisten kokema ajan niukkuus. Tosiasiassa ihmisellä ei koskaan ole ollut yhtä paljon aikaa itselleen kuin tänään. Ihmisen elinikä on korkeampi kuin koskaan aikaisemmin, ja hänen elinikäisen vapaa-ajan määrä on kaksinkertaistunut viimeisten sadan vuoden aikana.

Elämisen ja uutisten tempo on kiihtynyt rinta rinnan suorastaan läkähdyttäväksi, mutta onko näillä asioilla yhteyttä toisiinsa? Uutinen on riippuvainen ajasta, mutta muokkaavatko uutiset ja niiden rytmi elämäämme ja aikakäsitystämme?

Mitchell Stephens (1988, 4) on monien muiden lailla arvostellut uutistentekijöitä, sanoen, ettei kukaan ole niin nykyisyyden pauloissa kuin toimittajakunta. Mikael Kosk (1994) on puolestaan kysynyt kuinka toimittajat pystyvät jatkuvalla syötöllä tuottamaan uutisia aiheesta kuin aiheesta? Milloin he ehtivät paneutua kaikkiin asioihin? Koskin vastaus on: Eivät he ehdikkään, ja sen huomaa jäljestä.

Kuitenkin harva toimittaja on epätietoinen käsittelemiensä uutisten pinnallisuudesta. Kysyä siis sopii miksi pinnallisuudesta ei päästä eroon? Vastausta voi hakea Bücherin tavasta määritellä uutinen. Koska uutinen nykyisin on kaupallinen tai siihen verrattavissa oleva tuote, uutisia tuotetaan mahdollisimman paljon voiton maksimoimiseksi. Ja koska uutinen on kertakäyttötuote, eli samaa uutista ei voida myydä uudelleen, uutisteollisuus pyrkii jatkuvasti tuottamaan lisää uutisia. Sen nimenomainen tehtävä on siten antaa vaikutelma siitä, että jotain uutta on tapahtunut; painottaa muutos-

ta pysyvyyden kustannuksella, mikä taas, kuten Luhmann (1994, 77) on huomauttanut, helposti johtaa siihen, että myös näennäiset muutokset, pinnalta kiillotetut uutuuudet, jäävät uutisseulaan.

Psykoanalyttisessä mielessä aika perustuu juuri muutokseen havaitsemiseen itsessämme ja ympärillämme. Aika on siten lakkaamatonta muutosta. Ajan virta on pysähtymätön, sen nopeus vaihtelee eri elämäntilanteissa, se vaihtelee ihmisestä toiseen ja kullakin ihmisellä hänen erilaisissa elämäntilanteissaan. (Tähkä 1989, 57- 58)

Jos ihmisen käsitys ajan kulusta on yhtä kuin muutos itsessämme ja ympärillämme, on todennäköistä, että uutiset, jotka antavat vaikutelman jatkuvasta muutoksesta, voimistavat meidän tunnettamme ajan kulumisesta. Uutistulva antaa vaikutelman siitä, että joka hetki sattuisi jotain huomionarvoista, joka vaikuttaisi kaikkien meidän elämään ja joka pitäisi ottaa huomioon. Seuraa aikaasi! - kehoitus seuraa meitä kaikkialle, viitaten sekä uutisten että mekaanisen ajan tärkeyteen. Ja jos kelkasta putoaa, putoaa yhtä alas kuin se, joka keskiajalla tipahti liitteän maailman laidalta.

Niinpä eilisen sanomalehden lukeminen on yhtä naurettavaa kuin lehden lukeminen väärinpäin, eikä historiaa ole, ellei siitä ole tullut ilmi mitään uutta. Mutta mitä tästä "ajan tasalla" olemisesta jää käteen? Mitä me uutisista muistamme, kun hädin tuskin muistamme puolet eilisillan uutislähetysten aiheista. Ja pitäisikö meidän muistaa? Hallituksen riidat? Helibor- korot?

Uutisten tarve heijastaa ihmisen kokemusnäköä, mikä sinänsä ei ole mikään universaalinen osa ihmisluonnetta, vaan historiaan sidottu ilmiö, joka syntyi 1800- luvulla keskiluokan vaurastumisen ja sen elämäntyylin muutoksen seurauksena. Nykyiseen ajatteluun kuuluu olennaisesti ajatus kokemusten keräämisestä: Mitä enemmän kokemuksia, sitä enemmän, täysipainosta elämää. Nykyisessä kulutuskulttuurissamme, jossa kaikki on kaupan ja kaikkea voidaan ostaa, kokemuksia hankitaan ostamalla. Uutiset toimivat aistien pidennyksinä, joiden avulla voimme haalia aina vain enemmän kokemuksia. Uutisia ostamalla, ostamme kokemuksia (tai kuvitelmia) ajan hermolla olemisesta, osallistumisesta ja vaikuttamisesta sekä kokemuksen siitä, että kuulumme jonnekin.

Thomas Wallgren (1989, 42- 43) on huomauttanut, että teknisen kehityksen vuoksi ihminen tarvitsee vähemmän aikaa kokemusten keräämiseen, koska tämä tehdään hänen puolestaan. Tähän voisi huomauttaa, että tämä ei silti ole vähentänyt ihmisen kokemusnäköä, koska joukkoviestintä muistuttaa jatkuvasti, miten paljon maailmassa tapahtuu ja miten paljosta jää paitsi ellei kiirehdi. Kokemusten hankkiminen on kuin kylmän sodan kilpavarustelu. Vaikka tiedetään, että kokemuksia on enemmän kuin koskaan voidaan sulattaa, ja enemmän kuin kenelläkään ihmisryhmällä on ollut ennen meitä, niitä voi silti olla vähän, jos toisilla on niitä enemmän.

Kiireen tunteeseen liittyy jatkuvan muutoksen tunteen ohella lineaarinen aikajärjestys. Kaikki on katoavaa, ja se mikä kerran on kadonnut ei palaa. Kokemusten keräämisellä on kiire, ja joukkoviestintä painottaa jatkuvasti ajan kulkua. Ihminen elää yhä kauemmin, mutta vanhenee yhä nopeammin.

Ehkä onkin liikaa vaadittu, että kokemusnäkö, ajan katovaisuuden ja vanheneamisen pelon ristitulella elävä ihminen pysähtyisi miettimään mittasuhteita ja tärkeysjärjestyksiä, sillä eräessä mielessä nykyihmisellä todellakin on vähemmän aikaa. Hän

kun ensimmäinen lajiaan, jolla ei ole kuin yksi elämä. Jumala on kuollut eikä kuoleman jälkeistä elämää enää ole.

KIRJALLISUUS

- Alger, Dean E. (1989) *Media and Politics*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Carey, James W. (1988) *Communication as Culture. Essays on Media and Society*. Boston: Unwin Hyman.
- Ekecrantz, Jan (1994) Journalismi viestintänä. Kolme ajankuvaa. *Tiedotustutkimus* 17(1994):4, 4-22.
- Englund, Peter (1991) *Förlutenhetens landskap. Historiska essäer*. Stockholm: Atlantis.
- Geis, Michael (1987) *The Language of Politics*. New York: Springer-Verlag.
- Ferguson, Marjorie (1990) *Electronic Media and the Redefining of Time and Space*. Teoksessa Ferguson Marjorie (ed.) *Public Communication. The New Imperatives. Future Directions for Media Research*. London: Sage Publications.
- Hjarvard, Stig (1992) Live — om tid och rum i TV- nyheter. *Mediekultur* 19(1992):2, 21- 38.
- Innis, Harold (1950) *Empire and Communication*. London: Oxford University Press.
- Innis, Harold (1951) *The Bias of Communication*. Toronto: University of Toronto.
- Innis, Harold (1952) *Changing Concepts of Time*. Toronto: University of Toronto.
- Johansen, Anders (1992) Kanssaihmiä ja barbaareja. *Tiedotustutkimus* 15(1992):4, 26- 37.
- Julkunen, Raija (1989) Jokapäiväinen aikamme. Teoksessa Heiskanen, Pirkko (toim.) *Aika ja sen ankaruus*. Helsinki: Gaudeamus, 10- 21.
- Kangasharju, Sanna (1995) *Aika viestinnässä ja viestintä ajassa. Pro gradu - tutkielma*. Helsingin yliopisto, Viestinnän laitos.
- Kern, Stephen (1983) *The Culture of Time and Space 1880- 1918*. Cambridge: Harvard University Press.
- Kosk, Mikael (1994) Journalistrollen. *Hufvudstadsbladet* 12.7.1994, s. 2.
- Luhmann, Niklas (1994) Viestintä sosiologisesta näkökulmasta. *Tiedotustutkimus* (1994):4, 69- 80.
- Markkanen, Tapio (1989) *Ajanlaskun historiaa*. Teoksessa Heiskanen, Pirkko (toim.) *Aika ja sen ankaruus*. Helsinki: Gaudeamus, 155- 179.
- Pohjanen, Jorma (1992) Kello on 8.00, mutta mitä on aika. Pyrkimyksiä ajan sosiaaliseen käsittämiseen. Oulun yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia n:o 19.
- Pohjanen, Jorma (1993) Kellonaika on nykyelämän välttämätön väline. *Helsingin Sanomat* 26.9.1993, s. A2.
- Rantanen, Terhi (1995) *Formation of commodity exclusivity in news: Global news agencies in a historical context*. Paper presented at the IAMCR conference in Portoros, Slovenia, June 23.- 30. 1995.
- Stephens, Mitchell (1988) *A History of News*. New York: Penguin Books.
- Tähkä, Riitta (1989) Psykoanalyttinen näkökulma ajan kokemiseen. Teoksessa Heiskanen, Pirkko (toim.) *Aika ja sen ankaruus*. Helsinki: Gaudeamus, 56- 74.
- Wallgren, Thomas (1989) *Moderni ja postmoderni käsitteinä ja tapoina kokea aikaa*. Teoksessa Heiskanen, Pirkko (toim.) *Aika ja sen ankaruus*. Helsinki: Gaudeamus, 35- 53.